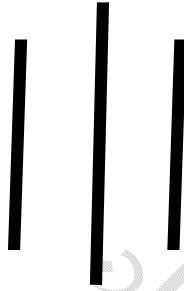

माण्डवी गाउँपालिका

गाउँ सभाको बाह्रौं अधिवेशनमा

गाउँपालिकाका अध्यक्ष श्री नम राज अधिकारीज्यूले प्रस्तुत गर्नुभएको

आर्थिक वर्ष ०७८/०८० को
नीति तथा कार्यक्रम

माण्डवी गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
जस्पुर, प्यूठान
लुम्बिनी प्रदेश, नेपाल
मिति: २०७८/०३/१०

गाउँपालिका उपाध्यक्ष ज्यू,
सम्पूर्ण गाउँसभाका सदस्यहरू,
सम्पूर्ण राष्ट्रसेवक कर्मचारी तथा
उपस्थित सम्पूर्ण महानुभावहरू ।

बैशाख ३० गते भएको स्थानिय तह सदस्य निर्वाचन पश्चात माण्डवी गाउँपालिकाको अध्यक्षको हैसियतले आर्थिक वर्ष २०७६/०८० को नीति तथा कार्यक्रम, यस गरिमामय सभा समक्ष प्रस्तुत गर्न पाउँदा मलाई अत्यन्तै खुसी लागेको छ । यस अवसरमा म, नेपालको संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रको स्थापना र स्थानीय स्वशासनको लागि नेपाली जनताले गर्दै आएको ऐतिहासिक जनआन्दोलन, महान जनयुद्धका क्रममा जीवन बलिदान गर्नुहुने सम्पूर्ण ज्ञात अज्ञात शहिदहरूप्रति भावपूर्ण श्रद्धाञ्जली अर्पण गर्दछु । मुलुकको सार्वभौमिकता, भौगोलिक अखण्डता, राष्ट्रिय एकता, स्वाधिनता र स्वाभिमानको कठिन परिस्थितिमा त्याग र नेतृत्व गर्नुहुने आदरणीय ब्यक्तित्वहरू प्रति उच्च सम्मान ब्यक्त गर्दछु ।

स्थानिय तह सदस्य निर्वाचनमा गाउँवासीले दिएको साथ, सहयोग, अगाध माया र ममताबाट प्रेरित भई मैले गाउँपालिकालाई समृद्ध, र सुशासनयुक्त बनाउन, सार्वजनिक सेवा प्रवाह र विकास निर्माणको कार्यलाई सम्पन्न गर्ने गरी आर्थिक वर्ष २०७६/०८० को नीति तथा कार्यक्रम गाउँसभा समक्ष प्रस्तुत गर्न पाउँदा गौरवको अनुभूति गरेको छु ।

संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्र संस्थागत हुने क्रममा रहेको छ । संघीयता कार्यान्वयन गर्ने आधार सरकारको रुपमा रहेको स्थानीय सरकारले जनताका आधारभुत आवश्यकता परिपूर्ति गर्दै विकास र समृद्धिको दिशा तर्फ अग्रसर समेत हुनुपर्नेछ । संवैधानिक सर्वोच्चताको उलंघन, जनताको निर्वाचित प्रतिनिधिसभाको २।२ पटकको विघटन र त्यसलाई नेपाली जनताले प्रतिगमन भनि गरेको आन्दोलन र अदालतले गरेको संविधानको संरक्षण पश्चात प्रतिगमनका विरुद्धमा प्रमुख राजनीतिक दलहरूको ऐक्यबद्धताले विधिको शासन र लोकतान्त्रिक गणतन्त्रको संरक्षणका लागि चुनावी गठबन्धनको आवश्यकता बोध भएको हो । बैशाख ३० गते भएको स्थानिय तह सदस्य निर्वाचनमा यस गाउँपालिका अन्तर्गतका क्रियाशिल राजनीतिक दलहरू विच भएको चुनावी गठबन्धन र गाउँपालिकाको समग्र विकास र सुशासनका लागि साभा घोषणापत्र तयार गरि जारी गरिएको थियो । हाम्रो साभा घोषणापत्र तथा जनतासामु हामीहरूले गरेको प्रतिबद्धतालाई पुरा गर्नका लागि आर्थिक वर्ष २०७६।०८० को यो साभा नीति तथा कार्यक्रम हाम्रो ५ वर्षे गन्तब्यको पहिलो पाइला हुनेछ । हामी वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम बनाइ रहँदा जनताका आधारभुत आवश्यकता पुरा गर्ने, जनतालाई आफ्नै घर आँगनमा भेटिने सरकारको रुपमा विकास गर्ने, जनता र स्थानिय सरकारविचको सम्बन्धलाई सदैव सुमधुर बनाई लैजाने प्रण गर्दछौ । जनतालाई शासनको केन्द्रविन्दुमा राखेर जनताको चाहाना र आवश्यकता आधारमा विकास र समृद्धि कायम गर्ने तर्फ हामी सक्रिय हुनेछौ । हामी शासक वन्ने र जनतालाई सेवक ठान्ने कुचेष्टा हामीबाट कदापी हुन दिने छैनौ । सैद्धान्तिक रुपमा फरक फरक राजनैतिक दृष्टिकोण बोकेका राजनैतिक

दलहरूको साभ्का थलो हो । स्थानीय सरकार,पक्ष प्रतिपक्ष भन्दा पनि हाम्रो पालिकाको विकासका निम्ती हाम्रा साभ्का धारणा,घोषणा र प्रतिबद्धता नै हाम्रो गन्तव्यका आधार हुनेछन् ।

आगामी वर्षको नीति तथा कार्यक्रमको प्राथमिकता जनस्वास्थ्य सेवा सुधार, विद्यालय शिक्षा सुधार, कृषि तथा पशु क्षेत्रको विकास र निर्माणाधिन गाउँपालिकाका गौरवका आयोजना सम्पन्न गर्नमा केन्द्रित रहेको छ । नेपालको संविधान प्रचलित ऐन, कानूनले स्थानीय तहलाई प्रदान गरेको अधिकारहरूलाई कार्यान्वयन गर्दै सुखी र समृद्ध स्थानीय तह बनाउने ,जनतालाई अधिकार सम्पन्न बनाउने र जनतालाई आफ्नो नजिकको सरकारको अनुभुती गराउने असल प्रयत्न सुरुवाती वर्ष देखि नै गर्दै जाने छौं । आयोजनाहरूको छनौट स्थानिय जनताबाटै गरिनेछ, त्यसको कार्यान्वयन जनताबाटै गर्ने र त्यसको लाभको न्यायोचित वितरण गरि सामाजिक न्याय र समानता कायम गर्ने तर्फ हाम्रो अग्रसरता हुनेछ,

गाउँपालिकाको विकास तथा स्थानीय तहको संचालनमा राजनीतिक दल, कर्मचारी प्रशासन, नागरिक समाज, निजी क्षेत्र, गै.स.स. तथा आम जनसमुदायबाट अर्थपूर्ण र रचनात्मक सुझावको सदैव अपेक्षा गरेका छौं । हामी हाम्रो प्रशंसा गरेर अगाडि पछाडी हिड्ने सँग सतर्क हुँदै हाम्रो तथ्य सत्यताका आधारमा खरो आलोचना गर्ने सँग सहकार्य र समन्वयबाट अगाडि बढ्ने छौं भन्ने प्रण गर्दछु ।

आदरणीय गाउँसभा सदस्य ज्युहरू,

आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ को नीति तथा कार्यक्रमको समीक्षा

बैशाख ३० गते भएको स्थानीय तह सदस्य निर्वाचन पश्चात नवनिर्वाचित जनप्रतिनिधिहरूको रुपमा गाउँपालिकाको विकास,जनताको चाहाना र आवश्यकता पुरा गर्नका लागि हामी दृढ लक्ष्य र संकल्प लिएर आएका छौं । स्थानिय सरकारले गरेका महत्वपूर्ण गाउँपालिका गौरवका आयोजनाहरू ठुलीलेखमा पर्यटन प्रवर्द्धन कार्यक्रम, उदयपुरकोट दरबार गुरुयोजना निर्माण, चिस्यानकेन्द्रको निर्माण तथा संचालन, मार्सिबाड खेलकुद मैदान निर्माण, १५ शैयाको आधारभुत अस्पताल निर्माण, मर्काबाड र रम्दिमा स्वास्थ्य चौकी निर्माण जस्ता आयोजनाहरूलाई सम्पन्न गर्ने कार्यलाई हामी निरन्तरता दिनेछौं । अन्य आयोजना तथा कार्यक्रमहरूको समेत समिक्षा गर्दै त्यसबाट राम्रो शिक्षा लिदै हाम्रा आयोजना तथा कार्यक्रमलाई कार्यान्वयन योग्य बनाउन,जनमुखी बनाउन तथा जनताले अपनत्व लिन सक्ने गरि संचालन गर्नेछौं ।

आदरणीय गाउँसभा सदस्यज्युहरू,

निर्वाचन पश्चात गाउँपालिकाको विकास र समृद्धिमा लाग्ने अठोटका साथ हामी जनप्रतिनिधिहरूले पद बहाली गरेका छौं । यस आव मा सम्पन्न गर्नुपर्ने कार्यहरूको समेत बस्तुगत रुपमा अनुगमन गरी आयोजनाहरूको फरफारक गर्नुपर्ने जिम्मेवारी भएको हुदाँ समयमै कार्य सम्पन्न गर्ने तर्फ हामि अग्रसर भएका छौं । अब म माण्डवी गाउँपालिकाको आर्थिक वर्ष २०७९।०८० का लागि नीति तथा कार्यक्रम प्रस्तुत गर्ने अनुमति चाहन्छु ।

क्षेत्रगत नीतिहरू :

१. आर्थिक विकास क्षेत्र :

क) कृषिलाई निर्वाहमुखीबाट ब्यवसायिक बनाउन, कृषिमा विविधिकरण गर्न, कृषकलाई कृषि पेशा तर्फ आकर्षण गर्न, कृषकहरूको उत्पादन लागत कम गर्न कृषकलाई उत्पादनका आधारमा प्रोत्साहन गर्ने नीति गाउँपालिकाले लिनेछ ।

ख) कृषिको उत्पादकत्व वृद्धि गर्न तथा कृषि कर्ममा लाग्ने समयलाई घटाउन कृषि समुह वा कृषि सहकारीहरूलाई कृषि यान्त्रिकरणमा अनुदान दिइनेछ ।

ग) कृषिकले गाउँ गाउँमा उत्पादन गरेको कृषि उपजलाई उत्पादित स्थलमा गल्न वा सडनबाट बचाउनका लागि तथा विक्रिवितरण नहुने समस्याबाट राहत पाउनका लागि कृषि उपजको बजारीकरण गर्नका लागि निशुल्क रुपमा कृषि एम्बुलेन्सको ब्यवस्था गरिनेछ ।

घ) मर्काबाङ स्मार्ट कृषि कार्यक्रमलाई गाउँपालिका कै नमुना स्मार्ट कृषि क्षेत्रको रुपमा विकास गरी उत्पादित कृषि उपजको बजारीकरणमा ध्यान दिइनेछ । वडा नं ५ को सिख्रे ढुंगढुंगे चिनलाई बाख्रा पकेट क्षेत्रको रुपमा विकास गरिनेछ, वडा नं १ लाई अमिलो जातका फलफुल पकेट क्षेत्रको रुपमा विकास गर्ने, वडा नं ३ लाई तरकारी तथा खाद्यान्य पकेट तथा च्याउ पकेट क्षेत्रको रुपमा र वडा नं ४ लाई मसलाबाली पकेट क्षेत्रको रुपमा विकास गरिनेछ ।

ङ) माण्डवी गाउँपालिकाका कृषकहरूलाई पशुजन्य उत्पादन वृद्धि गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ, पशु उपचारका लागि प्रत्येक वडामा पशु घुम्ती शिविर सञ्चालन गरिनेछ । पशु दुग्ध उत्पादनको सम्भावनालाई मध्यनजर गरी सम्भाव्य स्थानहरूमा उन्नत जातका भैसी अनुदानको रुपमा वितरण गरी उत्पादित दुधलाई बजारीकरणका लागि दुग्ध डेरी खोल्नका अनुदान दिइनेछ । दक्सुनि र दमारमा मकैको विउ उत्पादनको सम्भाव्यताका लागि विशेषज्ञ सँग परामर्श गरिनेछ ।

च) प्रत्येक किसानको लागत मुल्य प्राप्तिको सुनिश्चितताको लागि पशु विमा कार्यक्रमलाई यसै बर्ष देखि सम्पूर्ण वडाहरूमा लागु गरिनेछ, कृषि उपज तथा कृषिजन्य उत्पादनमा आत्मनिर्भरताका लागि उद्यमशिलताको प्रवर्द्धन गर्न ब्यवसायिक किसानहरूलाई सर्वसुलभ तरिकाबाट गुणस्तरीय विउ, मल, किटनाशक औषधि उपलब्ध गराइनेछ, उत्पादित वस्तुको भण्डारणका लागि चिस्यानकेन्द्रको सुदृढिकरण गरिनेछ, कृषकलाई अनुदान वितरण गर्दा तालिम लिएर ब्यवसायिक कृषि गरिरहेका कृषकलाई छनौट गरिनेछ ।

छ) गाउँपालिकाका प्रत्येक वडाहरूको कृषि क्षेत्रको सम्भावनालाई मध्यनजर गर्दै एक वडा एक उत्पादन कार्यक्रम लागु गरिनेछ । स्थानीय रैथाने बाली तथा मसला बालीहरू बेसार, अदुवा र टिमुल खेतीमा कृषकलाई

प्रोत्साहन गरिनेछ । उत्पादित बस्तुको बजार प्रवर्द्धनका लागि गाउँपालिकाको केन्द्रमा भएको कोशेली घरमार्फत बजारीकरणको ब्यवस्था मिलाइनेछ ।

ज) एक सहकारी फरक चिनारी भन्ने नाराका साथ प्रत्येक सहकारी संस्थालाई छुट्टै पहिचान सहितका सहकारीको रूपमा विकास गरिनेछ , गाउँपालिकामा दर्ता भएका सहकारी संस्थाहरूको नियमन गरी नवीकरण गर्नुपर्ने सहकारीलाई नवीकरण गर्ने तथा निस्कृय सहकारीलाई खारेज गरिनेछ । कृषि सहकारी गठन तथा संचालनका लागि अभियान संचालन गरिनेछ, । गाउँपालिकामा सहज ढंगबाट किसानलाई रासायनिक मल उपलब्ध गराउनका लागि कृषि सहकारीलाई मलको डिपो संचालन गर्ने गरी कार्ययोजना बनाइनेछ ।

झ) गाउँ गाउँमा लगानी रहेको गरिवी निवारण कोषको नाममा भएको रकमको उच्चतम सदुपयोग गर्नका लागि कोषको रकमलाई सोही समुहको सहकारीमा रूपान्तरण गरि सो रकमलाई ब्यबस्थित गराइनेछ ।

ञ) गाउँपालिकामा कृषि समुह वा अन्य समुहहरू तथा ब्यक्ति समेतलाई बैंक तथा वित्तिय क्षेत्रले गरेको लगानी उद्देश्य अनुरूप नभएकाले ऋण लगानी गर्ने वित्तिय संस्थाहरूसँग समन्वय गरी लगानीलाई उत्पादनमुलक क्षेत्रमा मात्र लगाउन कडाइका साथ नियमन गरिनेछ ।

ट) ऐतिहासिक धार्मिक तथा पर्यटकिय क्षेत्र उदयपुरको दरबारको संरक्षणका लागि स्थानीय समुदायलाई परिचालन गरी त्यसको विकास र प्रचार प्रसार गरी गाउँपालिकाको प्रमुख पर्यटकिय क्षेत्रको रूपमा विकास गरिनेछ । ठुलिलेखमा पर्यटन प्रवर्द्धनका लागि नेपाल सरकार र गाउँपालिकाको समपुरक अनुदानमा ठेक्का मार्फत कार्यसम्पन्न यसै वर्ष गरिनेछ । बंगलाचुलि गाउँपालिका सँग आपसी समन्वय र साभेदारिमा यस क्षेत्रको विकास ,रोजगारी सृजना तथा आम्दानी समेतलाई सम्मानजनक वितरणमा जोड दिइने नीति लिइनेछ ।

ठ) गाउँपालिकाका अन्य पर्यटकिय क्षेत्रहरूको पहिचान गरि जस्तै थानकोट पर्यटकिय क्षेत्र ,विरेलेख पर्यटन क्षेत्र, बाघपाइला, छेकुर छहरा, पुकरुक सहिद पार्कहरूको विकास गरी आन्तरिक र बाह्य पर्यटकीय गन्तब्यको रूपमा विकास गरिनेछ ।

ड) हाम्रो जिल्ला स्वर्गद्वारी पवित्र तपोभूमिको क्षेत्र हो यहाँ थुप्रै आन्तरिक तथा बाह्य पर्यटकको आगमन र बढ्दोगमन यसै गाउँपालिकाबाट हुने भएकाले ति पर्यटकलाई हाम्रो स्थानीय भाषा कला संस्कृति सहित स्थानीय खानपीन गर्नका लागि सम्भावित स्थानमा होमस्टे संचालन गर्ने गरी अध्ययन सुरु गरिनेछ । माण्डवीको केन्द्र देखि स्वर्गद्वारी सम्म जोडने पदमार्गको अध्ययन गरिनेछ ।

ढ) कतार देखि कोरिया होइन आफ्नै बारीका पाटा र खोरिया भन्दै गाउँपालिकामा रहेका बाँभो जग्गाको उपयोग गर्ने गरी युवाहरूलाई परिचालन गरिनेछ । बाँभो जग्गाको एकिकृत तथ्यांक संकलन गरी बाँभो जग्गा भाडामा लिदा गाउँपालिकाले सहूलियत दिने नीति लिइनेछ ।

ण) माण्डवी गाउँपालिका आफैमा कृषि सम्भावना भएको पालिका हो । यहाँका कृषकहरू ब्यवसायिक वन्ने र रोजगारीको प्रमुख आधारको रूपमा कृषि पेशालाई अंगाल्दै आइरहेका छन् । वास्तविक र ब्यवसायिक

कृषकलाई पहिचान गर्नका लागि कृषकहरूको पहिचान तथा वर्गिकरण गरि क्रमशःकृषक परिचय पत्र वितरण कार्य यसै वर्ष देखि थालनी गरिनेछ ।

2. सामाजिक विकास क्षेत्र :

क) गाउँपालिकाले बनाएका शिक्षा सम्बन्धि नीति तथा कानूनहरू संघीय तथा प्रदेश कानूनसँग बाझिएको भए त्यसलाई समयानुकूल परिवर्तन गरी लागु गरिनेछ ।

ख) शैक्षिक गुणस्तरको मापन विद्यार्थीले प्राप्त गर्ने नतिजाका आधारमा समेत हुने गर्दछ । कम्तिमा ३० प्रतिशत विद्यार्थी उत्तिर्ण गराउन नसक्ने विषयगत शिक्षकहरूलाई तलबवृद्धि रोक्का, ग्रेड रोक्का जस्ता कारवाही गरिनेछ, भने उत्कृष्ट शिक्षकलाई विद्यार्थी उत्तिर्ण प्रतिशतका आधारमा पुरस्कृत गर्ने ब्यबस्था मिलाइने छ ।

ग) दिवा खाजा कार्यक्रमलाई पोषिलो, ताजा र गुणस्तरीय दिवा खाजा खान पाउने गरी विद्यालय मै दिवाखाजा बनाउने र बालबालिकालाई खुवाउने गरि निर्देशन दिइनेछ । दिवा खाजा बनाउँदा स्थानीय उत्पादित बस्तुको प्रयोगमा जोड दिइनेछ ।

घ) गाउँपालिकाका सम्पूर्ण बालबालिकालाई विद्यालय सम्मको पहुँच स्थापित गर्न विद्यार्थी भर्ना अभियान सञ्चालन गरि गाउँपालिकाका विद्यालय जाने उमेर समुहका सम्पूर्ण बालबालिकाहरू विद्यालय पुर्याउन पहल गरिनेछ । निःशुल्क पाठ्यपुस्तक वितरण तथा जेहेन्दार र गरीब विद्यार्थीहरूका लागि छात्रवृत्तीको ब्यबस्था गरी शिक्षामा सबै बालबालिकाको पहुँचको सुनिश्चितता गरिने छ । सामुदायिक विद्यालयका कक्षा १ देखि कक्षा ५ सम्मका बालबालिकालाई अंग्रेजी लेख्न र बोल्न सिकाउन सक्ने गरि शिक्षकलाई तालिम संचालन गरिनेछ ।

ङ) विद्यालयमा ईन्टरनेट सेवा, ई-एटेन्डेन्स, सिस्टिभि कम्प्युटर, interactive smart board लगायत सेवा विस्तार गरी क्रमशः विद्यालयहरूलाई प्रविधिमैत्री बनाउँदै लगिनेछ, गाउँपालिकामा प्राविधिक शिक्षा संचालन गर्नका लागि सम्भाव्यता अध्ययन गरिनेछ । प्र.अ.लाई कार्यसम्पादन मुल्यांकनका आधारमा प्रोत्साहन गरिनेछ । प्र.अ.सँग विद्यालयको समग्र भौतिक, शैक्षिक गुणस्तर वृद्धि गर्ने शर्त सहित करार सम्भौता भए अनुसार सोको मुल्यांकनका आधारमा सम्भौता थप गरिनेछ । इन्टरनेटको पहुँच विद्यार्थीसम्म पुर्याई वेबसाइट, मोबाइल एप, सामाजिक संजाल, रेडियो, अडियो तथा अन्य भिडियो कन्फेरेन्सिङ टुल मार्फत शिक्षण सिकाई क्रियाकलाप अघि बढाइनेछ ।

च) शैक्षिक गुणस्तर सुधारका लागि निरन्तर विद्यार्थी मुल्यांकन, शैक्षिक सामाग्री तथा भौतिक सुविधाको विस्तार र शिक्षकहरूलाई पुर्नताजगी तालिम उपलब्ध गराइनेछ । विद्यालयको निरन्तर मुल्यांकन गरि उत्कृष्ट कार्यसम्पादन गर्ने विद्यालयलाई पुरस्कार तथा न्युन नतिजा ल्याउने विद्यालयलाई सचेत गराई सुधारका लागि निर्देशन दिइनेछ ।

छ) विद्यालयमा अध्ययन गरिरहेका आर्थिक श्रोत साधन न्यून भएका, पढाइलाई समेत निरन्तरता दिन नसक्ने विद्यार्थीलाई विद्यालयमै आयआर्जन गर्ने गरि पढ्दै कमाउँदै भन्ने मान्यताका साथ आयआर्जन गर्ने गरि आर्थिक सहायता दिइनेछ ।

ज) मेडिकल अफिसर (डाक्टर) र इन्जिनियर वन्न योग्यता र क्षमता पुगेका गाउँपालिका भित्रका जेहेन्दार गरिव, दलित, विपन्न तथा सहीद परिवारका विद्यार्थीलाई प्रत्येक वर्ष ११ जनालाई प्रोत्साहान स्वरुप विशेष छात्रवृत्तिको ब्यबस्था गरि डाक्टर र इन्जिनियर पढ्न प्रोत्साहान गरिनेछ ।

झ) माण्डवी गाउँपालिकाका सम्पुर्ण नागरिकको स्वास्थ्य उपचारमा सहज सरल पहुँच स्थापित गर्न निशुल्क स्वास्थ्य विमा कार्यक्रम लागु गरिनेछ ।

ञ) स्वास्थ्य सेवामा नागरिकको सहज र सरल पहुँच स्थापित गर्नका लागि भौगोलिक रूपमा दुर्गम रहेका बस्तिहरूमा सामुदायिक स्वास्थ्य इकाइहरू क्रमशः स्थापना गर्दै लगिनेछ, स्वास्थ्य चौकी तथा सामुदायिक स्वास्थ्य इकाईबाट प्रदान गरिने खोप सेवा, सुरक्षित मातृत्व तथा प्रजनन स्वास्थ्य, पोषण लगाएतका जनस्वास्थ्य सेवाहरू र उपचारात्मक सेवाको लागि आवश्यक औषधी, उपकरण तथा स्वास्थ्य सामग्रीको लागि आवश्यक बजेट ब्यबस्था गरिनेछ ।

ट) स्वास्थ्य क्षेत्रबाट प्रदान गरिने खोप, सुरक्षित मातृत्व, प्रजनन स्वास्थ्य, पोषण जस्ता जनस्वास्थ्यसँग सम्बन्धित आधारभुत सेवा सुविधालाई प्रभावकारी बनाउन महिला सामुदायिक स्वास्थ्य स्वयं सेविकाहरूलाई परिचालनमा उत्प्रेरित गर्नका लागि मासिक रु १५०० प्रोत्साहन भत्ता तथा मासिक बैठकमा आउदा बैठक भत्ताको ब्यबस्था र मासिक संचार सुविधा दिइनेछ ।

ठ) बहुक्षेत्रिय पोषण कार्यक्रम मार्फत सुनौला हजार दिनका आमा र बच्चालाई केन्द्र विन्दुमा राखेर पोषणका कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । स्वास्थ्य शिक्षा, सुचना तथा संचार, पोषण, खोप, भिटामिन कार्यक्रम संचालन गरी रोग लाग्न नदिने निवारणात्मक उपाय अवलम्बन गरीनेछ । गाउँपालिकामा भएको नागरिक आरोग्य केन्द्रले दिने सेवाको सम्बन्धमा सम्पुर्ण नागरिकलाई प्रचार प्रसार गरिनेछ । सकारात्मक सोच, योग, ध्यान र प्रणायामको माध्यमबाट नागरिकलाई मानसिक रूपमा स्वस्थ बनाउने कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।

ड) गाउँपालिकाले १५ सैयाको आधारभुत अस्पताल निर्माण कार्यलाई समयमै सम्पन्न गर्नका लागि नियमित अनुगमन गरिनेछ । मर्काबाड र रम्दिमा सुविधा सम्पन्न स्वास्थ्य चौकी निर्माण गरि सेवा प्रारम्भ गरिनेछ । ६ वटा स्वास्थ्य संस्थाहरू तथा वर्थिङ सेन्टरहरूबाट २४ सै घण्टा प्रसुती सेवा उपलब्ध गराइने छ, वर्थिङ सेन्टरहरूमा आवश्यक पर्ने सामग्री तथा उपकरणको ब्यबस्था गरिनेछ ।

ढ) प्रजनन उमेरका दम्पतीहरूलाई प्रजनन नियन्त्रणका स्थायी र अस्थायी साधनहरू निशुल्क रूपमा उपलब्ध गराइने छ । देविस्थान स्वास्थ्य चौकिलाई ५ वटै परिवार नियोजनका साधनको सेवा उपलब्धता घोषणा गरिएको छ र अन्य संस्थालाई पनि क्रमशः घोषणा गरिनेछ ।

ग) खोप केन्द्र तथा गाउँघर क्लिनिक निर्माणका लागि आवश्यक जग्गाको व्यवस्थापन गरिनेछ । गाउँघर क्लिनिक तथा खोप केन्द्रहरूलाई क्रमश सुविधा सम्पन्न गर्नका लागि आवश्यक पर्ने फर्निचर र आवश्यक सामाग्रिको व्यवस्था गरिनेछ ।

त) मातृ तथा शिशु मृत्युदरलाई घटाउन गाउँपालिकाले घरमा हुने सुत्केरीलाई शुन्य बनाउनका लागि गर्भवती आमालाई स्वास्थ्य संस्था सम्म ल्याउन निशुल्क एम्बुलेन्स सेवा उपलब्ध गराइनेछ । गाउँपालिकामा भिडियो एक्सरे तथा एक्सरे सेवा सञ्चालनमा आएको छ । यस सेवाबाट नागरिकले बढी भन्दा बढी फाइदा लिने गरि यो सेवाको प्रचार प्रसार गर्ने तथा आवश्यक पर्ने जनशक्तिलाई तालिमको व्यवस्था गरिनेछ । गाउँपालिकामा संचालनमा रहेको ल्याव सेवालाई सुदृढिकरण गरिनेछ ।

थ) जेष्ठ नागरिक निशुल्क आँखा उपचार कार्यक्रम सम्पुर्ण जेष्ठ नागरिकले प्राप्त गर्न सक्ने गरि प्रचार प्रसार गरिनेछ । ७० वर्ष भन्दा माथिका जेष्ठ नागरिकलाई जिल्ला अस्पताल सम्म उपचार गर्न लैजाँदा गाउँपालिकाको एम्बुलेन्सबाट निशुल्क सेवा दिइनेछ ।

द) ऐतिहासिक तथा धार्मिक स्थल, स्थानीय भाषा, धर्म, संस्कृतीको संरक्षण र सम्बर्द्धन गर्ने नीति लिनेछ । गाउँपालिकामा रहेका दलितहरूको संजाल गठन गरि छुवाछुत र भेदभावको अन्त्य गरि सामाजिक सम्मान सहित बाचन पाउने अधिकारलाई सुनिश्चित गर्न दलित लक्षित विशेष कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । गाउँपालिकामा परम्परागत गीत संगितको संरक्षण गर्ने नीति गाउँपालिकाले लिनेछ ।

ध) समावेशी र सन्तुलित विकास माण्डवीको पहिचान महिला, बालबालिका, जेष्ठ नागरिक, अपांग, दलित, आदिवासी जनजाती समुदाय लक्षित कार्यक्रम संचालन गरी लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशिकरणमा जोड दिइनेछ । बालबालिका पुनर्स्थापना केन्द्र, जेष्ठ नागरिक आश्रय केन्द्र, अशक्त स्याहार केन्द्र स्थापना र संचालन गरिनेछ । टोल विकास संस्थाहरूलाई परिचालन गरि घरेलु हिंसा, बालविवाह, बहुविवाह र छुवाछुत अन्त्यका लागि बहस,पैरवी तथा चेतनामुलक अभियान संचालन गरिनेछ ।

न) “माण्डवीका महिला उद्यमशिलतामा पहिला” कार्यक्रम संचालन गरि महिलालाई उद्यमि बनाउनका लागि विभिन्न किसिमका उद्यमशिलता तालिम र उद्यम संचालनका लागि अनुदान दिइनेछ । महिला संजाललाई सक्रिय बनाई महिलाको हक हित र संरक्षणमा नेतृत्व गर्ने गरि विकास गरिनेछ ।

प) सम्पुर्ण माध्यमिक विद्यालयहरूमा बालकलबहरूको गठन गरि बालकलबहरूको लागि खेलकुद सामग्रीहरू वितरण गरिनेछ । युवाहरूका लागि खेलकुद, सीप तथा उद्मशिलता विकास, युवा क्लबहरूको गठन र संचालन गरी युवालाई क्रियाशिल र सृजनशिल बनाउन अध्यक्ष कप खेलकुद कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।

फ) ५ वटै वडामा गठन भएका महिला सहकारीहरू तथा अन्य सहकारीहरूको संस्थागत क्षमता विकास तथा आय आर्जन गर्नका लागि सहकारी सम्बन्धि तालिमहरू संचालन गरिनेछ ,महिला सहकारीले उत्पादन गरेका स्थानीय उत्पादित बस्तुको वजारीकरणका लागि गाउँपालिकाले सहजिकरण गर्नेछ ।

ब).महिला, किशोरी र बालबालिकामा हुने कुपोषणको अवस्थामा सुधार ल्याउन बहुक्षेत्रिय पोषण योजना कार्यान्वयनलाई उच्च प्राथमिकतामा राखिनेछ । गाउँपालिकामा कुपोषण अन्त्यका लागि सबै क्षेत्रहरूको सहभागिता र क्रियाशिलतालाई आत्मसाथ गरिनेछ । देविस्थान स्वास्थ्य चौकिबाट अधिक र मध्यम कुपोषण भएका बालबालिकालाई उपचारार्थ बहिरंग उपचार केन्द्रको स्थापना गरि सेवा उपलब्ध गराइनेछ ।

भ) गाउँपालिकाले खानेपानी योजना सञ्चालन गर्दा खानेपानी उपलब्धताको अवस्थालाई मध्यनजर गर्दै एक घर एक धाराको निति अवलम्बन गरि खानेपानी संरचानाको निर्माण र संचालन गरिनेछ ।

म) गाउँपालिकाका सबै जनालाई शुद्ध खानेपानी सुविधाको सुनिश्चितताका लागि प्रदेश सरकार तथा केन्द्र सरकार सँग खानेपानीका बृहत आयोजनाहरू माग गरि संचालनमा ल्याइनेछ र पानीको शुद्धताका लागि आधारभुत स्तरको पानीको गुणस्तर परिक्षण गरिनेछ ।

य) गाउँपालिकाका लिफ्ट खानेपानीबाट खानेपानी खाइरहेका नागरिकहरूलाई विद्युत महशुल अत्याधिक महंगो पर्न गएकोले न्युनतम खानेपानीको विद्युत महशुल गाउँपालिकाले तिर्ने ब्यबस्था मिलाइनेछ ।

र) खानेपानीका श्रोतहरू क्रमश घट्दै गइरहेको अवस्थामा श्रोतको संरक्षणलाई विशेष प्राथमिकतामा राख्दै बृक्षारोपण तथा मुहानमा तारवार लगाई खानेपानीका मुहानहरूको संरक्षण गर्ने नीति गाउँपालिकाले लिनेछ । गाउँपालिका अन्तर्गतका सबै खानेपानीका श्रोतको पहिचान गरी डि.पी.आर. तयार गरिनेछ ।

ल) खानेपानीको चरम अभाव भएका विद्यालयहरूमा शुद्ध खानेपानीको ब्यबस्था गर्न प्राथमिकताका साथ कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । खानेपानीको धारा शौचालय निर्माण गर्दा बालमैत्री संरचना निर्माणमा ध्यान दिइनेछ ।

व) गाउँपालिका अन्तर्गतका सम्पूर्ण विद्यालयहरूमा विद्यालय खानेपानी सरसफाई तथा स्वच्छता योजना लागु गरिनेछ ,विद्यालयलाई पुर्ण सरसफाई युक्त विद्यालय सुनिश्चित गरिनेछ ।

श) गाउँपालिका सहरउन्मुख हुँदै गइरहेको सन्दर्भमा गाउँपालिकाको बढ्दो जनसंख्या तथा शहरीकरणबाट उत्पादन भएको फोहोरमैला ब्यबस्थापनका लागि सरोकारवालहरू सँग समन्वय गरी संकलन भएको फोहोरमैला बिसर्जनका लागि रणनीति तय गरिनेछ, निर्माण भएको डम्पिङ साइटको स्तर उन्नती गरिनेछ ।

ष) सामाजिक विकास र सशक्तिकरणका लागि गाउँपालिकामा गठन भएका अपाङ्ग संजाल ,जेष्ठ नागरिक संजाल, बालबालिका संजाल संग समन्वय गरि संजालहरू मार्फत सशक्तिकरणका कार्यक्रम संचालन गरिनेछ, जेष्ठ नागरिक तथा अपाङ्ग परिचयपत्र वितरण अभियान संचालन गरिनेछ ।

स) ६५ वर्ष नाघेका एकल पुरुषहरूलाई दोहोरो भत्ता नपाउने गरि मासिक रु १००० का दरले एकल पुरुष भत्ता वितरण गरिनेछ ।

ह) जिल्ला शान्ति समितिबाट प्रमाणित जनयुद्ध तथा लोकतन्त्र प्राप्तिका लागि शहिद भएको परिवारलाई मासिक रु २००० भत्ता दिइनेछ । पञ्चायती ब्यबस्था विरुद्धको आन्दोलनमा सहीद भएका मित्रमणि आचार्यको सम्भनामा गाउँपालिकाले विशेष कार्यक्रम गरि शहिदको स्मरण गर्ने छौं । विभिन्न आन्दोलन भएका घाइते तथा अपाँलाई जीविकोपार्जनका लागि शिप विकास तालिम सञ्चालन गरिनेछ ।

३. पुर्वाधार विकास क्षेत्र :

क) माण्डवी गाउँपालिकाका सडकहरुलाई वर्गिकरण गरिनेछ, माण्डवी गाउँपालिका देखि वडा कार्यालय जोड्ने सडकहरु बाह्रै महिना संचालनमा ल्याउने गरी स्तर उन्नती गरिनेछ । वडा नं ३ नयाँगाउँ देखि उदयपुरकोट जोड्ने सडकको स्तरउन्नतीका लागि प्रदेश सरकारको समपुरक कोष समेतका आधारमा यसै वर्षदेखि कालोपत्रे कार्य सुरु गरिनेछ । गाउँपालिकाका सम्पूर्ण बस्तिलाई यसै वर्ष सडक संजालबाट जोडि गाउँपालिकाका प्रत्येक बस्ति सडकको पहुँचमा पुऱ्याइनेछ ।

ख) गाउँपालिकाका कृषियोग्य भुमिलाई सिंचित गर्नका लागि माडिखोला, भिम्रुक खोला तथा अरंगखोलाबाट समेत लिफ्ट सिंचाइलाई प्राथमिकतामा राखि सिंचाई कार्य अगाडि बढाइनेछ । लिफ्ट सिंचाइ आयोजनाहरुको विद्युत महशुलमा कृषकहरुलाई गाउँपालिकाले अनुदान दिने नीति लिनेछ । कृषि क्षेत्रको प्रमुख पुर्वाधार सिंचाई कुलो निर्माणलाई महत्व दिइनेछ, निर्मित सिंचाइ कुलोहरुको मर्मत सम्भार गरी कृषी उत्पादन तथा उत्पादकत्व वृद्धी गर्न जोड दिइनेछ ।

ग) गाउँपालिकाका सिमान्तकृत, गरिव, असहाय ब्यक्तिलाई विद्युतीय पहुँचमा पुऱ्याउनका लागि मिटरबक्स तार एमसिवि वितरण गरी यसै वर्ष सम्पूर्ण माण्डवी बासीलाई विद्युतमा पहुच पुऱ्याई विद्युत पहुच पुगेको घोषणा गरिनेछ । मासिक २० युनिटसम्म मात्र विद्युत खपत गर्ने माण्डवी गाउँबासिका ग्राहकहरुलाई न्युनतम महशुल रकम गाउँपालिकाले छुट दिइ सो बराबरको रकम गाउँपालिकाले तिर्नेछ ।

घ) गाउँपालिका क्रमशः सहरीकरण हुदै गएको परिपेक्षमा नयाँ बन्ने घरहरु सुरक्षित र भुकम्प प्रतिरोधी बनाउने कुरालाई मध्यनजर गर्दै गाउँपालिका भित्र बन्ने पक्कि भवनहरुले अनिवार्य नक्सा पास गर्नु पर्ने प्रावधानलाई कडाईका साथ लागु गर्दै भवन आचार संहिता कार्यन्वयनमा ल्याइनेछ । माण्डवी गाउँपालिकाको केन्द्र रहेको जस्पुर बजार, देविस्थान तथा वडा नं ५ को चकचके क्षेत्रलाई बस्ति विकासको अबधारणा अनुरूप कार्य गर्न थालनी गरिनेछ ।

ड) गाउँपालिका ब्याक्हो लोडरलाई तयारी अवस्थामा राखी गाउँपालिकाका कुनै पनि सडक लामो समय सम्म अवरोध नहुने गरी ब्यबस्था मिलाइने छ, सडक मर्मत सम्भारका लागि प्रयाप्त बजेटको सुनिश्चितता गरिनेछ ।

च) माण्डवी गाउँपालिकामा एक वडा एक खेलकुद मैदान निर्माण गरि संचालनमा ल्याइने छ । युवा तथा बालबालिकालाई खेलप्रति आकर्षित बनाउन खेलकुद सामग्री समेत वितरण गर्ने नीति गाउँपालिकाले लिनेछ ।

छ) माण्डवी गाउँपालिका वडा नं २, ३ र ४ को वडा कार्यालय भवनका लागि जग्गा प्राप्त गर्ने र भवन निर्माणका लागि बृस्तित परियोजना प्रतिवेदन तयार गरिनेछ साथै गाउँपालिका भवन र वडा कार्यालयका भवनहरूलाई नियमति मर्मत सम्भार गरि चुस्त दुरुस्त बनाइनेछ ।

ज) माण्डवी गाउँपालिकामा खरको छाना भएका असहाय, गरिव, सहिद परिवारलाई जस्तापाता वितरण गरी यसै आर्थिक वर्षमा सम्पूर्ण खरको छानालाई विस्थापित गर्न जस्तापाता वितरण गरि खरको छाना मुक्त गाउँपालिका घोषणा गरिनेछ ।

झ) गाउँपालिकाको विकासलाई दिगो विकासको रूपमा विकास गर्न यहाँ बन्ने भौतिक तथा पुर्वाधार विकासमा स्थानिय जनताको अनिवार्य सहभागिता गराइनेछ । जसले गर्दा विकासमा अपनत्व तथा स्वामित्व वृद्धि भई विकास दिगो विकासमा रूपान्तरण हुनेछ ।

ञ) प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रमलाई प्रभावकारी ढंगले संचालन गर्नका लागि गाउँपालिकाबाट समपुरक बजेटको ब्यवस्था गरिनेछ । बेरोजगार ब्यक्तिहरूको छनौट गर्दा कम आय भएका कुनै रोजगारी नभएका ब्यक्तिहरूलाई प्राथमिकतामा राखिनेछ ।

ट) माण्डवी गाउँपालिकामा घरेलु, लघु तथा साना उद्योग संचालन गर्नका लागि त्यसको संभाव्यता अध्ययन गरिनेछ । गाउँपालिकामा उद्योग संचालनका लागि अनुमति प्राप्त गरेका उद्योगहरूले कार्यसञ्चालन गर्दा प्रत्यक्ष प्रभावित जनतालाई रोजगारी लगायतका सेवाको सुनिश्चितता गर्ने, वातावरण संरक्षणमा जोड दिने गरि कार्य गर्न गाउँपालिकाले समन्वय गर्नेछ । उद्योग संचालनका लागि आवश्यक पर्ने पुर्वाधारहरूको विकासमा स्थानीय जनता र उद्योगीहरू विचमा समन्वयात्मक भुमिका गाउँपालिकाले गर्नेछ ।

ठ) माण्डवी गाउँपालिकाको कार्यालय तथा अन्य सरकारी कार्यालयसमेत ल्यान्ड लाइन टेलिफोन नहुँदा कार्यालयहरूमा समन्वय गर्न कठिनाई भएको छ । नेपाल टेलिकम सँग समन्वय गरी गाउँपालिकाको बागेखोला देखि लामाचौर सम्मको क्षेत्रमा ल्यान्ड लाइन फोन विस्तार गरिनेछ ।

ड) स्थानीय संचारकर्मीहरूको क्षमता अभिवृद्धिका लागि विशेष कार्यक्रमहरू संचालन गरिनेछ । स्थानिय स्तरका पत्रपत्रिका तथा संचार गृहहरूलाई गाउँपालिकाबाट हुने सूचना तथा कार्यक्रमहरू प्राथमिकताका साथ उपलब्ध गराइने छ ।

ढ) एक वडा एक हेलि प्याड निर्माण गर्न प्रत्येक वडाहरूमा कम्तिमा एउटा हेलिप्याडको निर्माण सम्पन्न गरिनेछ ।

४. वन, वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन क्षेत्र :

क) माण्डवी गाउँपालिकामा भएका सम्पूर्ण सामुदायिक वनहरूको यथार्थ तथ्यांक संकलन गरिनेछ । सामुदायिक वनहरूले बनपैदावारको बिक्रिवितरणबाट प्राप्त गरेको आमदानी र सो आमदानीलाई कहाँ र कुन क्षेत्रमा खर्च

गरेको सोको नियमन गाउँपालिकाबाट गरिनेछ । सामुदायिक वनलाई वन संरक्षणकालागि बढी जिम्मेवार बनाइनेछ । सामुदायिक वनमा उद्यम प्रवर्द्धन गरी आय आर्जन गर्ने नीति लिइनेछ । सामुदायिक वनहरु सँगको सहकार्यमा वनको संरक्षण गर्ने नीति अवलम्बन गर्ने र वन डडेलोका कारण पर्यावरणमा परेको असरका सम्बन्धमा जनचेतनामुलक कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । अनियन्त्रित रूपमा वन डडेलो लगाउने ब्यक्तिको खोजि गरि दण्डित गरिनेछ । सामुदायिक वनहरुमा रुखहरुलाई कुरूप बनाई खोटो निकाल्ने कार्यलाई निरुत्साहित गरिनेछ र अनाधिकृत रूपमा भइरहेको खोटो निकासी कार्यलाई ब्यबस्थित गरिनेछ । वन वातावरणबाट प्रभावित नहुने गरी सामुदायिक वन सँग साभेदारी गरी स्थानीय वासिन्दाको आयआर्जनको वढोत्तरी हुने क्रियाकलाप सञ्चालन गरिनेछ ।

ख) गाउँपालिकाले वनाएको मष्कबकतभच उबिल अनुसार विपद् जोखिम क्षेत्रको पहिचान र नक्सांकनका आधारमा विपद्हरुको रोकथाम तथा न्युनिकरणको लागि पूर्वतयारी ,प्रतिकार्य र पुनर्लाभका कार्यक्रम सञ्चालन गर्न स्थानीय विपद् ब्यबस्थापन कोषमा आवश्यक बजेटको सुनिश्चितता गरिनेछ ।

ग) गाउँपालिकाको एकलो प्रयासले मात्रै वातावरण संरक्षण हुन सक्दैन यसमा नागरिक आफै सचेत हुनु आवश्यक पनि छ । वातावरण संरक्षणमा टोल विकास संस्था, नागरिक तथा निजि क्षेत्र र गैर सरकारी संस्थाहरुलाई परिचालन गर्ने नीति गाउँपालिकाले लिनेछ । सार्वजनिक तथा प्रति जग्गा र भु-क्षय भएका स्थानहरुमा स्थानीय जनता तथा उपभोक्ता समितिका पदाधिकारी समेतको सहकार्यमा वृक्षारोपण गर्ने तथा सोको संरक्षण गर्ने नीति लिइनेछ ।

घ).गाउँपालिकाका सडकको दुवै किनारामा हरियाली प्रवर्द्धन गर्न वृक्षारोपण कार्यलाई जोड दिइनेछ । बाल उद्यानहरु खुला क्षेत्र तथा हरियाली क्षेत्रहरुको पहिचान र विकास गरिनेछ । सडक तथा अन्य पुर्वाधार निर्माण गर्दा विपद् जोखिम न्यूनिकरणका उपायहरु अवलम्बन गरी विकास र विपद् ब्यबस्थापनलाई एकिकृत ढंगले अगाडी बढाइनेछ ।

ङ) वातावरण मैत्रि स्थानिय नीति तयार गरि वातावरण संरक्षणमा सबै सरोकारवाला पक्षलाई संलग्न गराउने नीति लिइनेछ । वातावरण तथा सरसफाई कार्यक्रम संचालन गरी वातावरण तथा जलवायु परिवर्तनको बारेमा जनचेतना अभिवृद्धि गरिनेछ ,वातावरणमा हुने प्रदुषणलाई न्युनीकरण गर्न वातावरण संरक्षणका कार्यक्रम संचालनमा ल्याइनेछ ।

च) माण्डवी गाउँपालिकाले पहिचान गरेका गाउँपालिका अन्तर्गतका सम्भावित भु-क्षय हुने, बाढि पहिरोले प्रभावित हुने तथा जलउत्पन्न प्रकोपका कारण क्षति पुग्ने स्थानहरुको संरक्षण तथा सुरक्षाका लागि वृक्षारोपण गर्ने, तारजाली लगाउने तथा आवश्यक ठाउहरुमा ह्युम पाइप तथा अन्य सामाग्रि उपलब्ध गराई जनताकै सहभागितामा भु-संरक्षण गर्ने नीति लिइनेछ ।

छ) गाउँपालिका विपद् प्रभावित क्षेत्र समेत भएकाले विपद् व्यवस्थापनका लागि स्थानीय प्रशासन, स्थानीय राजनैतिक दल,संघ संस्था र सरोकारवालाहरु संग समन्वय गरी उद्धार, खोजी, राहत र पुनर्स्थापना कार्यलाई प्रभावकारी बनाईनेछ ।

ज) माण्डवी गाउँपालिका विपद् जोखिम प्रभावित क्षेत्र भएकाले गाउँपालिकाले बनाएका विपद् व्यवस्थापन ऐन,रणनीति तथा कार्ययोजनालाई कार्यान्वयनमा ल्याइ राहत ,उद्धार तथा पुनर्स्थापना कार्यलाई प्राथमिकता दिईनेछ । गाउँपालिकामा आपतकालिन कार्यसञ्चालनका लागि उद्धार राहात र पुनर्स्थापनाका लागि आवश्यक सामाग्री ब्यबस्था गरिएको छ । राहात, उद्धार र पुनर्स्थापनाका लागि पर्याप्त श्रोतको सुनिश्चितता गरिनेछ ।

झ) स्थानीय स्तरमा प्राप्त हुने कच्चा पदार्थहरुको पहिचान गरि कच्चा पदार्थको प्रयोगबाट स्थापना गरिने लघु तथा घरेलु उद्यमहरुको प्रवर्द्धन गर्न सीपमुलक तालिमको ब्यबस्था गरि उत्पादित बस्तुहरुको बजारीकरण सुनिश्चितता प्रदान गर्न सहयोग पुग्ने गरि कार्यक्रम बनाइनेछ ।

ञ) रोजगार सेवा केन्द्रमा गाउँपालिका भरीका बेरोजगार ब्यक्तिहरुको तथ्यांक संकलन गरि सूचना केन्द्रमा अद्यावधिक गरि त्यस्तो जनशक्तिलाई स्थानीय तहभित्र उपलब्ध हुने निर्माण कार्य,सेवा ब्यबसाय ,उद्योग,कृषि,पशुपालन,घरेलु उद्यम लगायतका क्षेत्रका रोजगारदातासंग समन्वय गरी रोजगारी प्रदानका लागि कार्यक्रम तय गरिनेछ ।

ट) सार्वजनिक स्थल तथा सडकको किनारामा जथाभावी रूपमा फोहोर फाल्ने कार्य र माण्डवी गाउँपालिकाको सिमाभित्र वग्ने माडिखोला भिम्बुक खोला र अरडखोलामा अनियन्त्रित रूपमा फोहोरजन्य पदार्थहरुलाई विर्सजन गर्ने कार्यलाई निरुत्साहित गरिनेछ ।

ठ).गाउँपालिका भित्र अनाधिकृत रूपमा मदिरा विक्रि वितरण कार्यलाई निरुत्साहित गरिनेछ । घरेलु मदिरा उत्पादन र वितरण कार्यलाई नियमन गरिनेछ । स्थानिय मदिरा उत्पादनको सम्भाव्यतालाई अध्ययन गरिनेछ ।

ड) माण्डवी गाउँपालिका अन्तर्गतका प्रत्येक वडामा परम्परागत पोखरीहरुको संरक्षणका लागि वृक्षारोपण गरि चौपारी निर्माण गरिनेछ ।

५. सुशासन तथा संस्थागत विकास क्षेत्र :

क) गाउँपालिका र अन्तर्गतका वडा कार्यालयहरुबाट हुने सेवाप्रवाहलाई सूचना प्रविधिमैत्रि बनाइनेछ । सेवा प्रवाहलाई विना भ्रन्ड, छिटो छरितोका लागि टोकन प्रणाली, अनलाइन रजिष्ट्रेशन, कम्प्युटर विलिङ्ग गर्ने कार्यलाई प्राथमिकताका साथ प्रयोगमा ल्याइनेछ । गाउँपालिका अन्तर्गत रहेका र आवश्यक पर्ने जिन्सी तथा अन्य सामग्रीहरु साधनहरु खरिद तथा विक्रि गर्ने प्रक्रियालाई सहज बनाईनेछ । गाउँपालिकाको नेतृत्वमा आवश्यक पैठारी वस्तुहरु जनतासंग साभेदारी गरी गा.पा.को श्रोत साधन र राजस्व वृद्धिका लागि आवश्यक पहल गरिनेछ ।

ख) गाउँपालिकाले अनावश्यक खर्चलाई कटौती गर्ने, प्रशासनिक खर्चलाई न्यून गर्ने र पुँजीगत खर्चलाई समयमै खर्च गर्ने गरि आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालिलाई थप ब्यबस्थित र मितब्ययी बनाउँदै लैजाने नीति लिइनेछ । प्रत्येक चौमासिकमा सार्वजनिक सुनुवाई गरिनेछ। सार्वजनिक परिक्षण र सामाजिक परिक्षण तेश्रो पक्षबाट गराई गाउँपालिकाको समग्र शुसासन र विकाश प्रक्रियाका बारेमा जनताको राय,चाहाना र समस्याका बारेमा धारणा बुझि स्थानिय सरकारलाई अभि बढि ब्यबस्थित र जनमैत्रि बनाउँदै लगिनेछ ।

ग) गाउँपालिका र अन्तर्गतका सम्पूर्ण कार्यालयहरूमा डिजिटल नागरिक वडा पत्र सबैले देख्ने स्थानमा राखिनेछ । गाउँकार्यपालिकाको कार्यालयमा नागरिक सहायता कक्षको स्थापना गरि सेवा लिन आउने नागरिकलाई सेवा छिटो छरितो चुस्त दुरुस्त र विना भन्भट सहज र सरल ढंगबाट प्राप्त गर्ने गरि कर्मचारीलाई परिचालन गरिनेछ । सेवा प्रवाहको मापदण्ड (sop) बनाई लागु गरिनेछ ।

घ) जनता सेवा लिन आउने होइन सेवा जनताको घरदैलोमा पुर्याउनु पर्दछ त्यसका लागि सेवाप्रवाहमा घुम्ती सेवाहरूलाई प्राथमिकता दिइनेछ । सेवाप्रवाह प्रति सेवाग्राहि सन्तुष्ट भए नभएको एकिन गर्नका लागि सेवाग्राही सन्तुष्टि सर्वेक्षण (Exit Pole) उपभोक्ता सर्भेको सुरुवात गरिनेछ गुनासो सुन्ने अधिकारीको ब्यबस्था गरिनेछ, गाउँपालिकामा प्राप्त भएका गुनासोहरूलाई छिटो छरितो ढंगबाट सम्बोधन गरिनेछ । गुनासो ब्यबस्थापन प्रणालि अनलाइन गर्ने र त्यसको सम्बोधन गर्ने ब्यबस्था मिलाइने छ ।

ङ) सामाजिक सुरक्षा भत्ता प्राप्त गर्न नागरिकले पाइरहेको सास्ति र कष्टलाई मध्यनजर गर्दै बैंक सँगको समन्वयमा सामाजिक सुरक्षा भत्तालाई प्रत्येक वडामा वितरण गर्ने गरि ब्यबस्था मिलाइनेछ । तोकिएको स्थानमा समेत भत्ता लिन आउन नसक्ने अशक्त तथा जेष्ठ नागरिकलाई घरमै भत्ता वितरणको ब्यबस्था मिलाइनेछ ।

च).चेक मार्फत हुने भुक्तानी प्रणालीलाई निरुत्साहित गर्दै E-payment प्रणालीलाई यसै वर्षदेखि पुर्ण रुपमा लागु गरिनेछ । वित्तिय अनुशासन कायम राख्न उपभोक्ता समितिलाई अति आवश्यक आयोजनाका लागि बाहेक पेशकी दिने प्रावधानलाई नियन्त्रण गरिनेछ । साथै समयमा योजना सम्भौता गरि जेठ मसान्त सम्म कार्य सम्पन्न गरी भुक्तानी लिने परिपाटीको विकास गरिनेछ ।

छ) जनता सँग स्थानीय सरकार कार्यक्रम मार्फत जनताका आधारभुत आवश्यकताहरूलाई तत्काल सम्बोधन गर्न सक्ने गरि नीति तथा कार्यक्रम तय गरिनेछ ।

ज).नेपाल सरकारले प्रधानमन्त्री स्वरोजगार कार्यक्रम कार्यान्वयन ढाँचा परिवर्तन गर्ने भनेकाले परिवर्तित कार्यान्वयन विधि अनुसारको कार्य अगाडि बढाइनेछ । प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रममा गाउँपालिकाले लागत साभेदारी गर्ने नीति लिइनेछ ।

झ) वडा स्तरिय तथा गाउँपालिका स्तरिय आयोजनाहरू जहाँ स्थानिय जनसहभागिता जुट्छ, स्थानिय श्रम, सिप र प्रविधिको प्रयोग हुन्छ र स्थानीय रोजगारीको समेत सृजना हुन्छ त्यस्ता आयोजनाहरू अनिवार्य रुपमा

उपभोक्ता समिति मार्फत गरिनेछ । उपभोक्ता समितिका पदाधिकारीहरूलाई नीतिगत, प्रशासनिक र आर्थिक विषयमा अभिमुखीकरण गरी भुक्तानी प्रक्रियामा पाइरहेको हैरानीलाई न्युन गरिनेछ । रु. ३ लाख भन्दा बढीका आयोजनामा आयोजना कार्यान्वयन स्थलमा सवैले देख्ने गरि अनिवार्य सूचना पाटी राख्न लगाइनेछ । गुणस्तरीय काम गर्ने, लागत सहभागिता जुटाउने र समयमै कार्य सम्पन्न गर्ने आयोजनाको अनुगमन तथा मूल्यांकन गरि उत्कृष्ट कार्य गर्ने उपभोक्ता समितिलाई विशेष कार्यक्रम मार्फत पुरस्कृत गरिनेछ ।

ज) रु. २ लाख सम्मका वडा स्तरिय आयोजनाहरूको लागत अनुमान, सम्झौता तथा कार्यादेश दिने कार्य वडा तहबाटै गरी भुक्तानी कार्यको लागि मात्र गाउँपालिकामा आउने गरि वडा कार्यालयहरूलाई अधिकार प्रत्यायोजन गरिनेछ ।

ट) निर्वाचित जनप्रतिनिधि तथा कर्मचारिहरूको क्षमता विकास गर्न गाउँपालिकाले संस्थागत क्षमता विकास योजना तयार गरि कर्मचारी तथा जनप्रतिनिधिहरूको क्षमता विकासमा लगानी गर्ने नीति लिइनेछ । स्थानीय सरकारको रूपमा उत्कृष्ट कार्यसम्पादन गरेका अन्य स्थानीय सरकारहरूको कार्यशैली, ब्यवहार र विकासको मोडलका बारेमा जानकारी प्राप्त गर्न अवलोकन अध्ययन भ्रमणलाई सुरु गरिनेछ ।

ठ) गाउँपालिकासँग सिमाना जोडिएका पालिकाहरूसँग समन्वयात्मक बैठक बसि साभा सरोकारका विषयमा छलफल गरि आयोजना तथा कार्यक्रम छनौट गरिनेछ । साभा विकास निर्माणका क्षेत्रहरूको पहिचान र विकासका निमित्त अन्तर निकाय समन्वय बैठकहरू आयोजना गरी विकासमा सबै पक्षको सहयोग परिचालन गरिनेछ । स्थानीय तहहरूविच प्राकृतिक श्रोतको संरक्षण र उपयोग, पुर्वाधार निर्माण, वातावरण संरक्षण, तथा फोहोरमैला ब्यबस्थापन, आपतकालिन सेवा ब्यबस्थापन जस्ता विषयमा सहकार्य र समन्वय गरिनेछ ।

ड) गाउँपालिकाका उपाध्यक्षको संयोजकत्वमा न्यायिक समितिलाई पुर्णता दिइ न्यायिक कार्यसम्पादनका सन्दर्भमा अनुशिक्षण गरिनेछ । मेलमिलापको माध्यम बाट जनताहरूलाई छिटो छरितो तथा सर्वसुलभ रूपमा न्याय पाउने ब्यवस्था मिलाईनेछ । सवै वडाहरूमा स्थापना गरिएका मेलमिलाप केन्द्रहरूलाई प्रभाकारी बनाई वडा मेलमिलाप केन्द्रबाट नै सामान्य भै भगडा विषयलाई मेलमिलाप गराइने गरि मेलमिलापकर्तालाई परिचालन गरिनेछ ।

ढ) सामाजिक न्याय, लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरणमा योगदान पुर्याउने आयोजना, आर्थिक विकास तथा गरिवी निवारणमा प्रत्यक्ष योगदान पुर्याउने, उत्पादनमुलक तथा छिटो प्रतिफल दिने, राजस्व परिचालनमा योगदान पुर्याउने आयोजना तथा कार्यक्रमहरूलाई प्राथमिकतामा राखिनेछ ।

ण) स्थानिय प्राकृतिक स्रोतसाधनबाट उठिरहेको न्युन राजस्वलाई बढाइनेछ । वातावरणीय प्रभाव मुल्यांकन गरी निश्चित क्षेत्रबाट निश्चित परिणाममा मात्र दुगां गिट्टी बालुवा उत्खनन गर्न दिइ प्राकृतिक स्रोतसाधनको अत्याधिक दोहनलाई नियन्त्रण गरिनेछ । यस क्षेत्रमा उठ्ने राजस्वलाई थप ब्यवस्थित गरि राजस्व परिचालन तथा राजस्व चुहावट नियन्त्रणमा जोड दिइनेछ । गाउँपालिकाको आय वृद्धि गर्न तथा राजस्वको परिचालन

वृद्धि गर्न राजस्वका दरहरू न्यून गर्दै दायरा फराकिलो बनाइनेछ । करका दरलाई बाञ्चित सीमा भित्र राखिनेछ । प्रगतिशिल करको माध्यमबाट धनी र गरिब बिचको खाडल कम गर्दै लगिनेछ । राजस्वका थप क्षेत्रहरू पहिचान गर्न राजस्व सम्भाव्यता अध्ययन गरिनेछ । गैरकर राजस्व, सेवा शुल्क तथा दस्तुर संकलन गर्ने कार्य बडास्तरबाटै कम्प्युटराइज्ड पद्धती बाट प्रविष्ट गर्ने व्यवस्था मिलाईनेछ ।

त) गाउँपालिकाले पहिचान गरेर प्राथमिकतामा राखेका आयोजनाहरू तथा क्रियाकलापहरू कार्यान्वयन गर्न निजी क्षेत्र,स्थानिय तहमा कार्यरत गैरसरकारी संस्था ,सहकारी संस्था तथा स्थानीय सामुदायिक संस्थाहरू समेतलाई परिपुरक भूमिकामा परिचालन गरिनेछ । गैर सरकारी संस्थाहरूले वार्षिक रुपमा गर्ने कार्यहरूलाई गाउँपालिका कै वार्षिक वजेट तथा कार्यक्रममा समावेश गरिनेछ ।

थ) गाउँपालिकाको जनसंख्या, आर्थिक, सामाजिक, प्राकृतिक, भौतिक, बन, वातावरण र विपद तथा संस्थागत बस्तुस्थिति स्पष्ट भल्कने गरि सूचना तथा संञ्चार प्रविधिमा आधारित स्थानीय तह एकीकृत बस्तुस्थिति विवरण Integrated Local Government Profile (iLG Profile) तयार गरिनेछ । स्थानीय तहमा संचालनमा रहेका सूचना प्रणालीहरूसँग iLG Profile सँग अन्तरआवद्ध गरि सेवा प्रवाहको क्रममा विवरणहरू स्वतः अद्यावधिक (Live Update) हुने पद्धति (System) विकास गरिनेछ । पंजीकरणको कार्यलाई ब्यवस्थित गर्नको लागि अनलाइन प्रणाली ब्यक्तिगत घटना दर्ता तथा सामाजिक सुरक्षा ब्यवस्थापन प्रणाली(Vital Event Registration and Social Security Management Information System) लाई थप सुदृढीकरण गरिनेछ ।

द) अनुशासित निजामती प्रशासनमा मात्र सुशासनको सहज प्रत्याभुति हुन सक्छ । स्थानीय सरकारबाट प्रदान गरिने सेवा छिटो छरितो सहज र सरल ढंगले सेवाग्राही सम्म पुग्नु पर्दछ । सार्वजनिक प्रशासनलाई स्वच्छ,सक्षम,निस्पक्ष पारदर्शी भ्रष्टाचारमुक्त जनउत्तरदायि र सहभागितामुलक बनाउदै स्थानीय सरकारबाट प्राप्त हुने सेवा सुविधामा स्थानीय जनताको समान र सहज पहुँच सुनिश्चित गरि सुशासनको प्रत्याभुति गरिनेछ । उचित र वस्तुनिष्ठ मुल्याईनको आधारमा कार्यको प्रकृति हेरी गाउँपालिका र अर्न्तगतका १ जना कर्मचारीलाई प्रत्येक चौमासिकमा उत्कृष्ट कर्मचारी घोषणा गरी पुरस्कृत गरिनेछ । कर्मचारीको क्षमता विकासका लागि तालिम संचालन र पर्यटन काज जस्ता गैह्र मौद्रिक उत्प्रेरणाका साधनको प्रयोग गरी कर्मचारीको मनोबल उच्च बनाइनेछ । परम्परागत कार्यशैली ,असभ्य ब्यबहार ,सेवाग्राहीप्रति हेपाहा प्रवृती ,आफुलाई शासक ठान्ने कर्मचारीलाई दण्ड-सजायको समेत ब्यवस्था मिलाईनेछ । सेवा प्रवाहलाई प्रभावकारी ,छिटो छरितो, चुस्त दुरुस्त बनाउनका लागि सेवा प्रवाहमा प्रत्यक्ष खटिने कर्मचारीहरूका लागि सहज कार्य वातावरण सिर्जना गरिनेछ । सेवा प्रवाहलाई प्रविधि मैत्री बनाउदै गुणस्तरीय र भ्रष्टाचार विरुद्ध शुन्य सहनशिलताको नीति अवलम्बन गरिनेछ ।

ध) सूचनाको हक (Right to information) नागरिकको मौलिक हक हो । सूचना माग्ने, पाउने र प्रवाह गर्ने प्रणालीको विकास गरि दिनमिल्ने सूचनालाई प्रक्रिया पुर्याई उपलब्ध गराइने तथा उपलब्ध गराउन नमिल्ने सूचनाको हकमा कारण समेत खोलि सुसुचित गरिने छ । कार्यपालिकाको बैठकलाई ब्यवस्थित बनाई बैठकलाई सर्वसाधारणको जानकारीको लागि live गरिनेछ ।

न) Office Automatic System को विकास गरी कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ र पालिकालाई क्रमशः less paper governance बनाइने छ । पालिकाको मोबाइल एपलाई परिमार्जित र परिष्कृत गर्दै पालिकामा प्रयोगमा आएका सफ्टवेयर सँग अन्तर आवद्धता गरी सर्वसाधारणले सर्वसुलभ तरीकाले सार्वजनिक सेवा लिनसक्ने र प्रयोग गर्न सक्ने बनाइने छ । सबै वडाहरूमा CCTV System जडान गरि पालिका केन्द्रबाट वडाहरूको नियमित अनुगमन गर्ने ब्यवस्था मिलाइने छ । गाउँपालिका तथा वडा कार्यालयबाट हुने सिफारिसहरूलाई web based or online प्रणालीबाट गरिने ब्यवस्था मिलाइने छ ।

प) स्थानीय तहमा सूचना तथा सञ्चार प्रविधि क्षेत्रमा आवश्यक पूर्वाधार सम्बन्धी विद्यमान अवस्थाको विवरण सहितको ICT योजना तयार गरिनेछ । कम्प्युटर उपलब्ध भएका कार्यालय तथा विद्यालयको पूर्वाधार सुदृढीकरण र कम्प्युटर उपलब्ध नभएका कार्यालय तथा विद्यालयहरूको पूर्वाधार विकास योजना तयार गरिनेछ । इन्टरनेटको सेवा विस्तार नभएका कार्यालय तथा विद्यालयहरूमा नेपाल दुरसंचार प्राधिकरण लगायत सूचना तथा सञ्चार प्रविधिका सेवा प्रदायकहरूसँग सहकार्य गरी अप्टिकल फाइबर सहितको इन्टरनेट सेवाको विस्तार गरिनेछ । अप्टिकल फाइबर सहितको इन्टरनेट सेवा पुऱ्याउन नसकेका स्थानमा वायरलेस नेटवर्क विस्तार गरिनेछ । जोडिएको इन्टरनेट सेवालाई निरन्तर चालु राखिनेछ ।

फ) गाउँपालिकाको कार्य सम्पादनलाई छिटोछरितो प्रविधिमैत्री, पारदर्शी र गुणस्तरीयता कायम गर्दै सूचना तथा प्रविधिको अधिकतम उपयोग मार्फत शासन प्रणालीलाई स्थानीय तहबाट नै सुदृढीकरण गरिने नीति अबलम्बन गरिनेछ । स्थानीय सरकारको सेवा प्रवाहलाई सूचना प्रविधिको सेवासंग जोड्न प्रत्येक विद्यालय तथा गाउँपालिका अन्तर्गतका कार्यालयलाई सूचना प्रविधियुक्त बनाई सूचना प्रविधिमा आधारित स्मार्ट गाउँपालिका बनाइनेछ ।

ब) स्थानीय तहका सबै कर्मचारी, शिक्षक र जनप्रतिनिधिहरूलाई सीप विकास र क्षमता अभिवृद्धिका लागि विद्वुतिय शासन, सूचना तथा संचार प्रविधि सम्बन्धि आधारभूत तालिम र अभिमुखीकरण कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।

भ) सूचना तथा संचार प्रविधिको प्रयोगबाट ग्रामिण क्षेत्रको आर्थिक तथा सामाजिक विकास गरि जिवनस्तर विकास गरि जिवनस्तर माथि उठाउन प्रशस्त सम्भावना र अवसरहरू रहेको हुँदा सूचना प्रविधिलाई दिगो विकासका लक्ष्यहरू प्राप्त गर्ने एक महत्वपूर्ण औजारको रूपमा प्रयोग गर्न सकिन्छ त्यसैले यस प्रविधिको विकासमा धनि र गरिब बिचको खाडललाई न्यूनीकरण गरि प्रविधिको पहुँच र प्रयोगको लागि नेपाल दुरसंचार प्राधिकरण र नेपाल टेलिकमसंगको सहकार्यमा सूचना प्रविधि सेवा केन्द्र स्थापना गरिनेछ ।

म) बैशाख ३० गतेको स्थानीय तह सदस्य निर्वाचन पश्चात स्थानीय सरकारको नेतृत्वमा हामीहरूलाई विजय गराएर पठाउनु हुने सम्पूर्ण माण्डवीवासिलाई हार्दिक धन्यवाद दिदै, जनताको चाहाना र आवश्यकतालाई क्रमशः पुरा गर्ने तर्फ हाम्रा असल प्रयत्नहरू सदैव कृयाशिल हुनेछ भन्ने प्रतिबद्धता गर्दछौं । गाउँपालिकाको समग्र विकास र समृद्धिमा अर्थपुर्ण र महत्वपुर्ण सहयोग पुर्याउनु अन्य स्थानीय तहहरू, प्रदेश सरकार, केन्द्र सरकार तथा सरकार बाहेकका अन्य क्षेत्रहरू निजी क्षेत्र, राजनैतिक दलहरू, गैर सरकारी संस्थाहरू, दातृ निकायहरू, नागरिक समाज, प्रबुद्ध वर्गहरू तथा विकास साभेदारहरूलाई हार्दिक आभान गर्दछौं ।

य) अन्त्यमा, माण्डवी गाउँपालिकाको समग्र विकासमा राजनैतिक रुपमा कुनै पनि पक्षपात पुर्ण ब्यबहार नगरि, निर्वाचनका क्रममा नागरिक समक्ष ब्यक्त गरिएका प्रतिबद्धता तथा घोषणा पत्रलाई इमान्दारिताका साथ पुरा गर्ने प्रण गर्दछौं । निर्वाचनका क्रममा प्रतिस्पर्धा गर्ने राजनैतिक दललाई समेत गाउँपालिकाको समग्र विकास र समृद्धिमा हातेमालो गर्न आभान गर्दै, राष्ट्रसेवक कर्मचारीहरू, सुरक्षाकर्मीहरू, निजी क्षेत्र, नागरिक समाज, सञ्चार जगत सहकारी तथा सामुदायिक क्षेत्र सञ्चारमाध्यम लगायत सम्पूर्ण माण्डवीवासी दाजु भाई तथा दिदी बहिनीहरूमा हार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु ।

धन्यावाद

नम राज अधिकारी

अध्यक्ष

माण्डवी गाउँपालिका, जस्पुर, प्यूठान ।